

Pojem legitimacy a krize lidských práv

Martin Hapla*

„Každá moc a vůbec každá životní šance má snahu se ospravedlňovat.“⁴

Úvod

V jistém smyslu můžeme říci, že se tématem legitimacy práva zabývají filosofové, právníci, politolo-

gové i státovědci již od nepaměti. Klademe-li si otázku po legitimitě práva, zpravidla se ptáme po jeho oprávněnosti – hledáme jeho ospravedlnění.³ Je přirozené, že

* Mgr. Martin Hapla, interní doktorand na Katedře právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

¹ WEBER, Max. *Autorita, etika a společnost. Pohled sociologa do dějin*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. 294 s. ISBN 8020406115. S. 62.

² Rád bych na tomto místě poděkoval prof. JUDr. PhDr. Miloši Večeřovi, CSc. za jeho podnětné připomínky k tomuto textu.

³ Srovnej též sofistikovanější vymezení Vojtěcha Bellinga: „Pojem legitimacy je v první řadě spjat s politickou mocí, faktickou schopností činit a prosadit kolektivně závazná roz-

toto tázání nezůstává izolované, nýbrž již v zápětí vyvolává další a další otázky. Jaké konsekvence plynou – nebo by měly plynout – z toho, pokud je právo shledáno nelegitimní? Nakolik vůbec musí (nebo nemusí) být právo legitimní, aby mohlo být nazýváno právem? Jaký je vztah mezi legitimitou, legalitou a spravedlností? Jsou to zcela odlišné pojmy anebo se alespoň částečně překrývají? To je jen několik příkladů z mnoha. Již na nich však můžeme sledovat, jak úzce souvisí problematika legitimacy práva s jeho podstatou.⁴ Není tedy divu, že se jedná o téma stále živé a v obecné rovině reflektované i v prostředí české právní vědy.⁵ Jedná se ovšem také o téma velmi rozsáhlé, a proto bych se rád v následujícím textu zamyslel nad otázkou legitimacy zejména ve vztahu k jedné relativně užší oblasti, kterou jsou lidská práva.

Sama volba oblasti lidských práv není přítomná náhodná. Jen málokterá oblast práva totiž charakterizuje naši dobu výrazněji. Italský filosof Norberto Bobbio dokonce dnešek nazývá přímo věkem práv.⁶ Můžeme tedy očekávat, že právě zkoumání legitimacy lidských práv nám napoví něco zásadního o jejím současném vývoji a stejně tak o společnosti, v jejímž životě tato práva hrají takovou roli. Navíc nám snad i lepší pochopení problematiky legitimacy lidských práv pomůže více osvětlit jejich vlastní podstatu.

hodnutí. V nejobecnější rovině lze legitimitu vnímat jako ospravedlnění (státní) moci, jak ve smyslu normotvorné, tak i výkonné moci, a to z jednoho objektivně platného a závazného normativního pramene.“ Viz BELLING, Vojtěch. *Legimita moci v postmoderní době: proč potřebuje Evropská unie členské státy?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 211 s. ISBN 978-80-210-5081-5. S. 12.

⁴ K vazbě mezi tázáním po suverenitě či legitimitě práva a otázkou po jeho podstatě (resp. po podstatě politické moci) srovnej též PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 270 s. ISBN 8071844705. S. 10-11.

⁵ Snad nejvíce se v posledních letech zabýval tématem legitimacy Jiří Přibáň. Viz např. jeho práce PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 270 s. ISBN 8071844705. PŘIBÁŇ, Jiří. *Disidenti práva. O revolucích roku 1989, fikcích legality a soudobé verzi společenské smlouvy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. 284 s. ISBN 80-86429-00-8. Z dalších autorů a publikací pak stojí za zmínku i VEČEŘA, Miloš. *Legalita a legitimita veřejné moci a práva v moderní a postmoderní době*. In *Sborník příspěvků ze seminářů sekce sociální patologie, Zátoň u Českého Krumlova 5.–7. dubna 2000, Zátoň u Českého Krumlova 25.–27. dubna 2001*. Praha: Masarykova sociologická společnost, 2002. s. 125–130. Bez ISBN. A dále BELLING, Vojtěch. *Legimita moci v postmoderní době: proč potřebuje Evropská unie členské státy?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 211 s. ISBN 978-80-210-5081-5.

⁶ BOBBIO, Norberto. *The Age of Rights*. Cambridge: Polity Press, 1996, 168 s. ISBN 0-7456-1384-5. S. 32. Srovnej též ARSLAN, Zühtü. *Taking Rights Less Seriously: Postmodernism and Human Rights*. *Res Publica*. 1999, roč. 5, č. 2, s. 195–215. ISSN 1356-4765. S. 196.

Struktura tohoto textu tudíž bude následující – nejprve se pokusím nastínit některé základní poznatky a problémy, které se týkají legitimacy v obecné rovině, abych je posléze vztáhl k tématu lidských práv. Hlavní otázky druhé části tohoto pojednání pak budou znít: Jak a čím jsou lidská práva legitimizována? V čem je jejich legitimita specifická ve srovnání s obecně pojatou legitimitou práva či politické moci? Podléhají i ony procesu delegitimace, o kterém se v posledních dekadách tak často hovoří? A jakým způsobem bychom vůbec měli uvažovat o této problematice? Není těžké uhádnout, že s přihlédnutím k možnému rozsahu tohoto textu, nemožno být všechny poskytnuté odpovědi vyčerpávající – doufám však, že budou přesto alespoň trochu inspirativní a ve své nevyhnutelné stručnosti pomohou nastínit přinejmenším základy rozebírané problematiky.

1 Pojem legitimacy

1.1 Definice a druhy legitimacy

Legimita je (stejně jako legalita) výraz odvozený z latinského slova „lex“.⁷ František Weyr tvrdí, že toto slovo „v jeho typickém smyslu“ poprvé použil francouzský diplomat Charles Maurice de Talleyrand-Périgord na Vídeňském kongresu v roce 1814.⁸ Co si ovšem pod tímto „použitím v typickém smyslu“ máme představit? Můžeme se domnívat, že František Weyr chtěl tímto výrazem v první řadě zdůraznit, že elegantní diplomat na Vídeňském kongresu jistě nehovořil o tom, zda je to či ono dítě jeho legitimním nebo nelegitimním potomkem (což je rovněž jeden z možných způsobů užití tohoto slova),⁹ ale vztahoval své úvahy spíše k legitimitě či nelegitimitě politické moci a práva – tedy k tomu druhu legitimacy, který se v zahraniční literatuře běžně specifikuje jako legitimitu politickou (political legitimacy).

Výraz „politická legitimita“ se zpravidla vyskytuje v blízkosti slov, jako je oprávněnost, moc, vláda a společnost. Samotný výčet jejích definic je pochopitelně velmi dlouhý, uveďme však alespoň některé z nich. Například Bohumil Geist ve svém Sociologickém slovníku legitimitu definuje jako „označení pro oprávněnost a zákonnost původu a výkonu moci (vlády) ve vztahu

⁷ VEČEŘA, Miloš. *František Weyr*. 1. vyd. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 2001. 304 s. ISBN 8072042025. S. 207.

⁸ Tamtéž.

⁹ Na tomto místě je třeba připomenout, že Talleyrand, jakkoliv byl dokonce po část svého života duchovním, měl nemanželských potomků celou řadu. Dokonce se o něm uvažuje i o jako možném otci malíře Eugène Delacroix. Viz *Web Gallery of Art: DELACROIX, Eugène: Biography* [online]. Web Gallery of Art [cit. 27. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.wga.hu/frames-e.html?bio/d/delacroix/biograph.html>

k platné soustavě (právních) norem.¹⁰ Karel Žaloudek o ní hovoří spíše v politologickém kontextu jako o „oprávněnost[í] politického systému vystupovat jako politická moc (vydávat právní akty a jiná mocensky sankcionovaná rozhodnutí)“.¹¹ Opomenout nelze ani definici Miloše Večeři, dle jehož názoru „Legitimitou rozumíme v obvyklém širokém chápání obecné uznání práva na výkon politické moci nebo uplatňování politického zřízení či práva.“¹² a vymezení Seymoura Martina Lipseta, podle kterého: „Legitimita zahrnuje schopnost systému vyvolat a udržet víru v to, že existující politické instituce jsou těmi nejvíce vhodnými pro společnost.“¹³ Jistě není překvapivé, že se nedá jednoznačně určit, která z uvedených definic je definicí nejlepší – všechny mají svou hodnotu v závislosti na kontextu, v jakém jsou použity: Lze si třeba jen těžko představit, že by Žaloudkovo vymezení mohlo být užitečné i mimo politologickou oblast, avšak v jejím rámci jej můžeme pokládat za velmi výstižné.

Samu legitimitu můžeme ovšem ještě dále členit a diferencovat její jednotlivé druhy. Již výše zmíněný Karel Žaloudek rozlišuje tzv. legitimitu de iure a legitimitu de facto. Legitimita de iure podle jeho názoru „znamená politický systém založený na ústavě a dalších zákonech“,¹⁴ zatímco legitimita de facto souvisí se „vznik[em] politického systému cestou respektující dosud platnou ústavu a ostatní právní normy“.¹⁵ O jiném, podobném, avšak obecnějším rozdělení na legitimitu vstupní a výstupní, které provedl Fritz Scharpf, se ve své práci zmiňuje Vojtěch Belling.¹⁶ Lze říci, že vstupní legitimita odkazuje ke způsobu, jakým je moc nabyta – výstupní legitimita ke způsobu, jakým je vykonávána. Toto rozdělení tak mimo jiné reflektuje i situaci, kdy je moc získaná usurpací vykonávána k obecnému prospěchu a naopak.

¹⁰ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7. S. 208.

¹¹ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3. vydání. Praha: Libri, 2004. 575 s, ISBN 80-7277-209-0. S. 231.

¹² VEČEŘA, Miloš. Legalita a legitimita veřejné moci a práva v moderní a postmoderní době. In *Sborník příspěvků ze seminářů sekce sociální patologie, Zátoň u Českého Krumlova 5.–7. dubna 2000, Zátoň u Českého Krumlova 25.–27. dubna 2001*. Praha: Masarykova sociologická společnost, 2002. s. 125–130. Bez ISBN. S. 126.

¹³ Viz LIPSET, Seymour Martin. *Political Man*. London: Mercury Books, 1963, 432 s. Bez ISBN. S. 77: „Legitimacy involves the capacity of the system to engender and maintain the belief that the existing political institutions are the most appropriate ones for the society.“

¹⁴ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3. vydání. Praha: Libri, 2004. 575 s, ISBN 80-7277-209-0. S. 231.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ BELLING, Vojtěch. *Legitimita moci v postmoderní době: proč potřebuje Evropská unie členské státy?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 211 s. ISBN 978-80-210-5081-5. S. 16.

1.2 Deskriptivní a normativní přístup k legitimitě

Ať už definujeme legitimitu jakkoliv, v případě jejího podrobnějšího zkoumání se nevyhneme konfrontaci se dvěma základními přístupy, ze kterých se jí můžeme zabývat, a to s přístupem deskriptivním a normativním. Zjednodušeně můžeme říci, že v případě deskriptivního přístupu se snažíme popsat a porozumět strukturám legitimity tak, jak skutečně existují a fungují, zatímco v případě normativního přístupu se pokoušíme identifikovat nějaké měřítko akceptovatelnosti či ospravedlnitelnosti. Jinými slovy – v prvním případě si klademe otázku: „Co je legitimní v této historické situaci a čím je tato legitimita podmíněna?“ zatímco ve druhém se ptáme: „Co má být legitimní? Jaké má být kritérium legitimity?“

Zmiňované dva přístupy se za určitých okolností mohou překrývat s jiným rozdělením, známým ze zahraniční literatury, a to na subjektivní a objektivní teorie legitimity.¹⁷ Za subjektivní teorie (subjective or belief theories) jsou považovány takové, které ztotožňují legitimitu s vírou subjektu v její opodstatněnost. Jedná se zpravidla o přístup typický pro sociologii práva.¹⁸ Objektivní teorie (objective or power theories) se naopak snaží konstruovat legitimitu pomocí určitého na subjektu nezávislého, zpravidla všeobecně platného, kritéria.¹⁹ Obecně je možno konstatovat, že normativní a objektivní pojetí legitimity mají k sobě velice blízko. Naopak ne o všech deskriptivních pojetích, jak ještě uvidíme, můžeme tvrdit, že představují subjektivní teorie. Nakonec – i samotná hranice mezi subjektivními a objektivními teoriemi bývá mnohdy nejasná. Jak konstatují Elsje Bonthuys a Lourens du Plessis – mnohé subjektivní teorie obsahují i objektivní prvky, které víru subjektu determinují (např. u Maxe Webera je podle zmiňovaných autorů takovým prvkem racionalita) a řada objektivních teorií se na druhou stranu opírá o termíny, které nemají objektivně určitelný význam, ale jejich interpretace se odvíjí od způsobů, jakým jim čtenáři porozumí (zde se autoři zmiňují např. o pojmu demokracie ve vztahu k některým Rousseauovým teoriím).²⁰

¹⁷ Viz BONTHUYS, Elsje, DU PLESSIS, Lourens M. Observations on the Conceptualisation and Definition of Legitimacy in a Legal Context. *Stellenbosch Law Review*. 1996, roč. 7, č. 2, s. 217–230. ISSN 19962193. S. 219.

¹⁸ Srovnej s některými úvahami v publikaci PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 270 s. ISBN 8071844705. S. 160.

¹⁹ Viz BONTHUYS, Elsje, DU PLESSIS, Lourens M. Observations on the Conceptualisation and Definition of Legitimacy in a Legal Context. *Stellenbosch Law Review*. 1996, roč. 7, č. 2, s. 217–230. ISSN 19962193. S. 219.

²⁰ Tamtéž, s. 222.

1.2.1 Deskriptivní přístup k legitimitě a její pojetí u Maxe Webera

U deskriptivního přístupu lze vycházet (a nejčastěji se i vychází) z toho, že každý člověk může mít určitou představu o tom, zda je moc, se kterou vstupuje do interakce oprávněná či neoprávněná. V tomto smyslu legitimita představuje psychický jev. Můžeme samozřejmě namítat, že pro koncepci legitimity jako takové není tato skutečnost relevantní, protože jsou pro její porozumění směrodatnější až některé vnější skutečnosti, které na naše vědomí oprávněnosti působí a formují ho. Rovněž můžeme poukázat na širší sociální rozměr celé věci – pokud budeme například hovořit o legitimitě státního zřízení, tak určitě nebude odvislá pouze od dílčích, izolovaných psychických jevů jednotlivců, ale bude též záviset na vzájemných vztazích mezi nimi. Tyto vztahy se pak budou utvářet v rámci určité společnosti a legitimita onoho státního zřízení tak bude souviset i se vztahy společenskými. Nakonec ještě můžeme mít i pochybnost, zda většina lidí o legitimitě toho či onoho vůbec uvažuje, tedy zda nejedná jaksi „automaticky“ pod vlivem odlišných s legitimitou nějak nesusouvisejících faktorů. Jinými slovy, zda jádrem legitimity není určitý psychický jev, ale určité na něm třeba naprosto nezávislé (do jisté míry možná i automatizované) jednání.²¹

I ve světle právě uvedeného však musíme přece jen připustit, že ať už bude psychický jev jako základ legitimity zpochybňován či nikoliv, je jeho nespornou výhodou, že je skutečný a hmatatelný. Jinak řečeno – i v případě, že není pro vlastní legitimitu směrodatný, je nepochybné, že alespoň někteří lidé psychické jevy tohoto typu mají. Z tohoto důvodu se musí každá teorie legitimity, i když nechce stavět na tomto základě, vůči tomuto základu nějak vymezit.

Na psychickém jevu ve výše uvedeném smyslu je do značné míry založena i jedna z nejslavnějších teorií legitimity, jejímž autorem je Max Weber. Uvádím ji zde jako příklad deskriptivního (a zároveň i subjektivního) pojetí legitimity, neboť jak si všímá Vojtěch Belling: „Max Weber [...] identifikuje legitimitu s vírou v ní reálně přítomnou ve společnosti.“²² Weber jako základní kámen své teorie tedy používá přesvědčení lidí

²¹ K této problematice srovnej následující definici legitimity od Niklase Luhmanna: „...legitimita (...) je obecná připravenost přijmout v rámci určitých hranic tolerance obsahově ještě neurčená rozhodnutí...“ Viz LUHMANN, Niklas. *Legitimation durch Verfahren*. Neuwied: Luchterhand, 1969. Rozsah stran a ISBN neznámé. S. 28. Citováno podle PŘIBÁŇ, Jiří. Legitimita práva, intimita a „infikce“. *Sociologický časopis*. 1997, roč. 33, č. 2, s. 145-156. ISSN 0038-0288. S. 149.

²² BELLING, Vojtěch. *Legitimita moci v postmoderní době: proč potřebuje Evropská unie členské státy?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 211 s. ISBN 978-80-210-5081-5. S. 53.

s tím, že samotnou legitimitu ještě dále diferencuje. Všímá si totiž, že i v takto daném rámci je možno rozlišit více způsobů, jak legitimitu garantovat.²³ Podle Weberova názoru se tak může dít buď „psychicky“ anebo očekáváním specifických vnějších následků – neboli orientací zájmů. U prvního ze zmíněných způsobů Weber dále rozlišuje garantování čistě afektivní (tj. pomocí citové oddanosti), hodnotově racionální (tedy vírou v absolutní platnost daného řádu jako výrazu závazných hodnot, např. mravních či estetických) a náboženské (čili Weberovými slovy: vírou, že přijetím legitimizovaného řádu se získává požehnání spásy). V druhém případě Weber diferencuje řády, kterým je legitimní platnost připisována na základě tradice (ve smyslu platí, co bylo vždycky), afektivní víry (platí, co je novým zjevením nebo co je příkladné), hodnotově racionální víry (platí, co bylo shledáno absolutně platným) a nakonec na základě pozitivního ustanovení, v jehož legálnost se věří.²⁴

Deskriptivní přístupy k legitimitě (teorii Maxe Webera nevyjímaje) můžeme souhrnně zhodnotit jako velice vhodné, pokud chceme porozumět aktuálním problémům legitimity – to jest, pokud nás třeba zajímá, zda v současné době skutečně probíhá proces delegitimace a co jej případně způsobuje – čili zda delegitimace není pouhým mýtem některých intelektuálů, ale reálným společenským procesem. Tyto přístupy nám rovněž mohou poskytnout cenné vodítko, pokud bychom chtěli průběh legitimizace ve společnosti nějakým způsobem (v moderním smyslu) usměrňovat a korigovat.

1.2.2 Několik poznámek k normativnímu přístupu k legitimitě

Jak již bylo uvedeno výše – normativní přístup k legitimitě souvisí s hledáním jejího měřítka, snaží se zodpovědět otázku „Co má být legitimní?“ Mezi normativní přístupy můžeme zařadit kupříkladu některé objektivní teorie jako Rousseauovu nebo Rawlsovu.²⁵ Jako hlavní úskalí takovýchto pojetí je možno vnímat zejména problémy se zdůvodněním všeobecné platnosti zvoleného kritéria. Normativní koncepce legitimity si přesto uchovávají svůj velký význam díky své přesvědčovací schopnosti. Sebelepší deskriptivní analýza nám totiž jen těžko poskytne důvody, proč bychom právě my – konkrétní lidé – měli to anebo ono vnímat jako legi-

²³ Viz WEBER, Max. *Autorita, etika a společnost. Pohled sociologa do dějin*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. 294 s. ISBN 8020406115. S. 55-56.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Srovnej BONTHUYS, Elsje, DU PLESSIS, Lourens M. Observations on the Conceptualisation and Definition of Legitimacy in a Legal Context. *Stellenbosch Law Review*. 1996, roč. 7, č. 2, s. 217-230. ISSN 19962193. S. 221.

timní. Normativní přístupy k legitimitě však mohou takovou roli úspěšně sehrát.

Z hlediska zkoumání legitimacy lidských práv je podstatné, že jsou to právě lidská práva anebo některé charakteristiky demokracie či právního státu, které mohou jako taková měřítka – alespoň ve vztahu k politickému systému – sloužit.²⁶ Lidská práva se tak dostávají do pozoruhodného postavení, kdy sama nějakou entitu legitimizují, ale současně je stále možné klást si otázku po jejich vlastní legitimitě.

1.3 Postmoderní přístup k legitimitě a otázka (velkých) vyprávění

Zabýváme-li se problematikou legitimacy, nelze se při této příležitosti alespoň stručně nezmnít o některých nových přístupech, které s sebou přineslo postmoderní myšlení. Za nejvíce inspirativní můžeme v tomto ohledu považovat zejména některé úvahy Jeana-Françoise Lyotarda (hlavně jím vytvořený pojem velkých vyprávění) a Jiřího Příbáňe (především pojem infekce).

Vojtěch Belling Lyotardovy postoje k pojmu legitimacy hodnotí tak, že tento filosof zpochybňuje jeho jakoukoliv objektivní relevanci.²⁷ Zároveň si však Vojtěch Belling všimá toho, že sám Lyotard se pokouší zkonstruovat určité měřítko legitimacy (svým způsobem tedy i Lyotard formuluje určitou normativní koncepci), a to za pomoci pojmu plurality.²⁸ S jistou dávkou zjednodušení – podle Lyotarda je legitimní právě takový diskurs, který umožňuje a rozvíjí pluralitu.

Lyotardův úplně největší přínos však můžeme vidět v tom, že přichází s pojmem „velké vyprávění“ a začíná otevřeně uvažovat o metanaraci a jejím vlivu v oblasti legitimacy. Co je to „velké vyprávění“? V prvním řadě je třeba zdůraznit, že se nejedná o ideologii, jak se nesprávně domníval Jiří Boguszak.²⁹ Sám Jean-Fran-

çois Lyotard se ve svém stěžejním díle „Postmoderní situace“, v němž tento výraz poprvé použil, o jeho definici nepokouší. Je tomu tak nejspíše z toho důvodu, že v této práci chtěl s jeho pomocí především manifestovat, že naše vědění a racionalita nejsou všeobsažné a koherentní samy o sobě a nikoliv usilovat o (ze svého hlediska domnělé) odstranění těchto nedostatků zaváděním nových pojmů. Lyotard tak velké vyprávění vymezuje až o několik let později jako „vyprávění, která mají mít legitimizační funkci“.³⁰ Vzhledem k tomu, že on sám uvažuje též i o existenci a fungování určitých „malých“ vyprávění či mikropříběhů,³¹ lze pokládat za vhodné ještě dodat, že velké vyprávění je takové vyprávění s legitimizační funkcí, které je schopné mít dopad na celou společnost a nikoliv pouze na některé sociální skupiny či jednotlivce.³² Stěžejní vlastností velkého vyprávění je pak pochopitelně jeho schopnost legitimizovat různé entity.³³

Není to však pouze Jean-François Lyotard, který v souvislosti s legitimitou uvažuje o úloze narativních prvků. Se zajímavým pojmem „infikce“ (vzniklým kombinací slov fikce a infekce) přichází i český právní teoretik a sociolog Jiří Příbáň.³⁴ Příbáň tvrdí, že „legitimizační práva je vždy jistou infekcí zdánlivě hodnotově neutrálního systému práva a legality ze sociálního okolí“³⁵ a dále že „anonymní a neosobní struktury legálních pravidel jsou neustále konfrontovány se zcela odlišnými narativními pravidly a nikdy není zaručeno, že jimi nebudou infikovány“.³⁶ Infikci bychom tudíž mohli chápat jako určitou narativní fikci legitimizující právo. I v tomto případě se jedná bezesporu o inspirativní popis spojený s konstrukcí nového pojmu. K úvaze nás však vybízí zejména jeho podtext, který může podvědo-

HAPLA, Martin. *Právo jako prvek postmoderního myšlení*. Brno, 2012. 51 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. S. 11.

³⁰ LYOTARD, Jean-François. *O postmodernismu: postmoderní vysvětlování dětem: postmoderní situace*. 1. vydání. Praha: Filosofie, 1993, 206 s. ISBN 8070070471. S. 30.

³¹ Tamtéž, např. s. 29.

³² K této otázce srovnej HAPLA, Martin. *Právo jako prvek postmoderního myšlení*. Brno, 2012. 51 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. S. 12.

³³ Podrobněji k problematice velkých vyprávění (včetně jejich vztahu k lidským právům) viz HAPLA, Martin. *Právo jako prvek postmoderního myšlení*. Brno, 2012. 51 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. S. 11–20.

³⁴ Viz PŘIBÁŇ, Jiří. Legimita práva, intimita a „infikce“. *Sociologický časopis*. 1997, roč. 33, č. 2, s. 145–156. ISSN 0038-0288. S. 155. Dále též PŘIBÁŇ, Jiří. *Disidenti práva. O revolucích roku 1989, fikcích legality a soudobé verzi společenské smlouvy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. 284 s. ISBN 80-86429-00-8. S. 256.

³⁵ PŘIBÁŇ, Jiří. *Disidenti práva. O revolucích roku 1989, fikcích legality a soudobé verzi společenské smlouvy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. 284 s. ISBN 80-86429-00-8. S. 256.

³⁶ Tamtéž.

²⁶ O tom, jak lidská práva slouží jako zdroj legitimacy, pojednává např. DONNELLY, Jack. *International Human Rights*. 3. vydání. Boulder: Westview Press, 2007, 247 s. ISBN 9780813343266. S. 23. Dále i DONNELLY, Jack. *Universal Human Rights in Theory and Practice*. 1. vydání. Ithaca: Cornell University Press, 1989, 295 s. ISBN 0801423163. S. 14. A v podobném duchu též ARSLAN, Zühtü. *Taking Rights Less Seriously: Postmodernism and Human Rights*. *Res Publica*. 1999, roč. 5, č. 2, s. 195–215. ISSN 1356-4765. S. 197. O schopnosti lidských práv legitimizovat ideály, požadavky a režimy různého druhu se dále zmiňuje BARÁNY, Eduard. *Pojmy dobrého práva*. Žilina: Poradca podnikatel'a, 2007, 176 s. ISBN 9788088931751. S. 67–69.

²⁷ BELLING, Vojtěch. *Legimita moci v postmoderní době: proč potřebuje Evropská unie členské státy?* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 211 s. ISBN 978-80-210-5081-5. S. 68.

²⁸ Tamtéž, s. 69.

²⁹ Viz BOGUSZAK, Jiří. *Právo a postmoderní situace*. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 11, s. 1201–1218. ISSN 0231-6625. S. 1203. Ke kritice Boguszakova názoru srovnej

mě vzbuzovat negativní konotace. Máme potřebu (ne-li přímo nutnost) existence narativních základů našeho vědění vnímat jako něco nepatřičného? Něco před čím bychom se měli mít spíše na pozoru? Něco, co bychom se měli pokusit eliminovat? Z hlediska postmoderny by byl takovýto přístup patrně nepřijatelný – už jen z toho důvodu, že onen narativní element s největší pravděpodobností ani plně odstranitelný není, a proto se jeví jako vhodnější jej spíše kultivovat a tvořivě rozvíjet.

Pojem vyprávění (resp. příběhu, narativní fikce) nám obecně dává možnosti nového, zajímavého popisu skutečnosti. Můžeme samozřejmě váhat, zda některé problémy přece jen není přínosnější popsat pomocí některých jiných (v případě legitimacy např. psychologických) kategorií, avšak zavedení tohoto pojmu může dle mého soudu sehrát svou roli při uvědomění si některých omezení naší racionality.

1.4 Pojem delegitimizace

Delegitimizace představuje v posledních dekadách oblíbený pojem, s jehož pomocí se mnozí badatelé snaží vystihnout některé z jevů, které v současné době v souvislosti s legitimitou probíhají. Nejstručněji bychom ji mohli vymezit jako postupnou a prohlubující se všeobecnou ztrátu legitimacy. Slovy Jiřího Příbáňe se jedná „o jeden z komplexních procesů, postihujících všechny oblasti života soudobé západní společnosti“ – tedy takový, který nepostihuje pouze právo.³⁷

Vzhledem ke zmíněné komplexní povaze delegitimizace, můžeme předpokládat, že i její příčiny budou celospolečenského rozsahu. Například podle výše citovaného Jiřího Příbáňe věk delegitimizace nastává jako jeden z důsledků postmoderního rozpadu kulturní integrity a mimořádné sociální dynamiky, která relativizuje veškerou sociální skutečnost.³⁸ Rozpad kulturní identity a nárůst sociální dynamiky opravdu mohou s procesem delegitimizace úzce souviset a mohou být i jednou z jeho hlavních příčin, je ovšem k úvaze, nakolik úzce souvisí právě s postmodernou. Osobně mám spíše za to, že tyto jevy probíhají v západní společnosti již delší dobu a postmodernismus je (stejně jako celý proces delegitimizace) pouze akceleruje.

Se zajímavým pohledem na příčiny delegitimizace přichází i Jean-François Lyotard, jenž říká: „Máme před sebou proces delegitimizace, jehož hybnou silou je právě požadavek legitimizace.“³⁹ Delegitimizace tak

v díle tohoto myslitele vystupuje zejména v roli důsledku zostření našeho myšlení a s ním spojeného vystupňování naší otázky po legitimitě, kdy se v podstatě ptáme po legitimitě legitimacy a jejich zdrojů. Příčinám delegitimizace tak můžeme rozumět nejen v rovině sociálních věd, tak jak to činí Jiří Příbáň, ale můžeme je též hledat v proměnách lidského myšlení, ve vývoji filosofie. Vždy je však důležité vědět, že bychom tyto jednotlivé příčiny nikdy neměli chápat izolovaně, ale ve vzájemných souvislostech, v nichž spolupůsobí (sociálně-ekonomický vývoj vždy ovlivňoval i lidské uvažování a naopak).

Nyní si ale položme otázku: Nakolik se budou naše představy o delegitimizaci odlišovat v závislosti na tom, zda budeme rozpadající se legitimitu pojímat z deskriptivního nebo z normativního hlediska? Chápeme-li legitimitu deskriptivně, stává se proces delegitimizace poněkud problematickým. Pokud budeme totiž pojem legitimacy odvíjet od představ lidí o tom, co je anebo není legitimní, narazíme na těžkosti s nedostatkem materiálů, o který bychom mohli své závěry opřít. Jistě, provádí se například řada sociologických šetření o důvěře občanů v některé ze státních institucí, které pro ně zpravidla nevyznívají nikterak slavně, avšak nakolik můžeme zaměňovat tuto důvěru s legitimitou? Navíc je též obrovský rozdíl mezi legitimitou konkrétní instituce obsazené konkrétními lidmi (např. současné vlády) a legitimitou této instituce obecně (tedy např. vlády jako takové), což průzkumy zpravidla nerozlišují anebo se týkají právě jen onoho prvního případu. Nakonec, i pokud by takové průzkumy snad proběhly, vždy můžeme zpochybňovat relevanci jejich výsledků, protože již ze své podstaty je jejich vypovídající hodnota spojena s určitým (ať už vyšším nebo menším) stupněm pravděpodobnosti a nikdy se nemůže rovnat stoprocentní jistotě. Pokud budeme naopak pojem legitimacy odvíjet od jednání lidí, nezdá se, že by alespoň v naší zemi docházelo v této oblasti k nějakým dramatickým změnám. Možná, že vymahatelnost práva představuje opravdu závažný problém,⁴⁰ ale zdaleka není zřejmé, že by potíže s ní spojené byly způsobeny právě procesem delegitimizace.

Jiná situace ovšem nastává, pojmeme-li legitimitu normativně. V takovém případě můžeme proces delegitimizace uchopit mnohem hmatatelněji (a to i v oblasti lidských práv). Jak bylo v tomto textu již vícekrát uvedeno, podstatou normativních koncepcí je hledání určitého měřítka. Probíhající vývoj v západním myšlení však toto identifikování měřítek činí stále obtížnějším. O krizi hodnot, o neschopnosti nalézat věrohodná kritéria pro naše jednání se hovoří již poměrně dlouhou

³⁷ PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 270 s. ISBN 8071844705. S. 214.

³⁸ PŘIBÁŇ, Jiří. *Hranice práva a tolerance*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 79 s. ISBN 8085850281. S. 45.

³⁹ LYOTARD, Jean-François. *O postmodernismu: postmoderno vysvětlované dětem: postmoderní situace*. 1. vydání. Praha: Filosofie, 1993, 206 s. ISBN 8070070471. S. 145.

⁴⁰ GINTER, Jindřich. Stát už není schopen dodržovat zákony, varoval šéf Nejvyššího správního soudu. *Novinky.cz* [online]. Borgis a.s., Seznam.cz a.s., 2012 [cit. 27. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/283996-stat-uz-neni-schopen-dodrzovat-zakony-varoval-sef-nejvyssiho-spravniho-soudu.html>

dobu (v podstatě od Nietzscheho dob).⁴¹ Stupňuje se též nedůvěra k racionalitě a našemu poznávacímu procesu samotnému. Delegitimizace – ve smyslu narůstající neschopnosti ospravedlňovat a zdůvodňovat tak představuje logické vyústění tohoto vývoje. V tomto okamžiku se však můžeme zamýšlet, nakolik a jakým způsobem se promítá do myšlení a jednání většiny lidí – nakolik je opravdu významným společenským procesem a nikoliv pouze hříčkou některých intelektuálů. Jak bylo naznačeno již v předchozím odstavci – delegitimizaci v deskriptivní rovině není snadné uchopit a alespoň na první pohled ani není zřejmé, že by se naše společnost jejím vlivem nějak prudce a rychle proměňovala.

2 Krize lidských práv

2.1 Zdroje legitimacy lidských práv – legitimizace účinností a mocí

Legitimita lidských práv vykazuje jednu zásadní zvláštnost, která tu již byla zmíněna. Je jí okolnost, že koncept lidských práv vyžaduje legitimizaci, ale současně legitimizuje jiné entity.⁴² Jak si například všimá Wolfgang Welsch – definování konsenzuálního základu demokracie „je založeno na právech člověka a kodifikováno v základních lidských právech.“⁴³ Lidská práva se takto podílejí na vymezení toho, co je a není demokratické a spolu s tím ovlivňují i naši představu o tom, jaké jednání ještě můžeme v demokratickém právním státě pokládat za přípustné a také legitimní a jaké už nikoliv.

⁴¹ Srovnej též velmi zajímavý román Roberta Musila „Muž bez vlastností“, který si bere za své ústřední téma právě krizi hodnot a byl přitom postupně psán v letech 1921 až 1942. Viz např. zatím poslední české vydání MUSIL, Robert. *Muž bez vlastností*. Vyd. 3. Praha: Argo, 2008, 741 s. ISBN 978-80-257-0065-5.

⁴² Podrobněji k této problematice viz HAPLA, Martin. *Právo jako prvek postmoderního myšlení*. Brno, 2012. 51 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. S. 16–20. O schopnosti lidských práv legitimizovat politický systém a sloužit jako jeho měřítko se zmiňuje dále též KYSELA, Jan. V suterénu teorie lidských práv. Poznámky k jejich povaze, předpokladům a důsledkům. In: GERLOCH, Aleš, Pavel ŠTURMA et al. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 86–98. ISBN 9788087284230. S. 87. Srovnej i podobné úvahy na toto téma v práci MARŠÁLEK, Pavel. Soudobá delegitimizace lidských práv. In: GERLOCH, Aleš, Pavel ŠTURMA et al. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 79–86. ISBN 9788087284230. S. 81.

⁴³ WELSCH, Wolfgang. *Postmoderna – pluralita jako etická a politická hodnota*. 1. vydání. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1993, 57 s. ISBN 80-901508-4-5. S. 45.

Pokud jde naopak o zdroje, ze kterých lidská práva v průběhu své dlouhé historie čerpala svou legitimitu – lze říci, že byly velice pestré a že jich bylo poměrně mnoho. Jak konstatuje Michael Freeman: „[T]o, co v očích kritiků je jedna jediná idea základních lidských práv, prošlo počínaje 17. stoletím transformací. Základem této ideje byl nejprve Bůh, pak přirozenost, pak lidství a nakonec vzájemně se potřebující mezinárodní pospolitost.“⁴⁴ I v dnešní době existuje řada teorií, které formulují různé způsoby legitimizace lidských práv a nahlízejí na ně často ze zásadně odlišných perspektiv.⁴⁵ Ať už se však legitimita lidských práv opírá o jakoukoliv ideu,⁴⁶ je ovlivňována procesem delegitimizace, který v současnosti téměř každou v ní obsaženou hodnotu a měřítko podemílá. Není bohužel v možnostech tohoto pojednání všechny tyto ideje a jejich vazby na delegitimizaci rozebrat,⁴⁷ proto bych se rád v příštích řádcích zaměřil na jednu z forem legitimizace, která je zmiňovaným procesem snad nejméně ovlivněna (dalo by se dokonce říct, že z něj svým způsobem těží) a představuje dle mého názoru jeden z nejtypičtějších konceptů dnešní doby. Jedná se o legitimizaci účinností a mocí.⁴⁸

O tomto způsobu legitimizace se zmiňuje i sám Jean-François Lyotard: „Moc není jen dobrá performa-

⁴⁴ Viz FREEMAN, Michael. Lidská práva a krize západní filosofie. *Právník*. 1993, roč. 132, č. 1, s. 9–20. ISSN 0231-6625. S. 19. K problematice legitimizace za pomoci ideje Boha a v pozdější době ideje suverenity lidu viz též HOLLÄNDER, Pavel. Tyranie dobra? Možná, nikoli nutně. In: PŘIBÁŇ, Jiří, HOLLÄNDER, Pavel et al. *Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 270 s. ISBN 978-80-7419-045-2. S. 48-49.

⁴⁵ Viz početný seznam přístupů uvedený v publikaci HAYDEN, Patrick. *The Philosophy of Human Rights*. 1. vydání. St. Paul: Paragon House, 2001, 686 s. ISBN 1557787905. S. 13–335. Jen ze současných perspektiv uvedme např. přístupy H. L. A. Harta, Maurice Cranstona, Joela Feinberga, Thomase W. Pogge nebo Richarda Rortyho.

⁴⁶ V této souvislosti ještě srovnej zajímavou myšlenku Pavla Maršálka o pluralitě legitimit. Viz MARŠÁLEK, Pavel. Soudobá delegitimizace lidských práv. In: GERLOCH, Aleš, Pavel ŠTURMA et al. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 79–86. ISBN 9788087284230. S. 84.

⁴⁷ K těmto otázkám srovnej alespoň některé zajímavé úvahy Pavla Maršálka v publikaci MARŠÁLEK, Pavel. Soudobá delegitimizace lidských práv. In: GERLOCH, Aleš, Pavel ŠTURMA et al. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století: v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011, s. 79–86. ISBN 9788087284230. Zejména s. 82-83. Zmiňovaný autor v tomto textu například uvádí pozoruhodnou tezi, že lidská práva zažívají částečnou delegitimizaci jako důsledek svého zabsolutizování a zformování v ideologii.

⁴⁸ Srovnej např. PŘIBÁŇ, Jiří. *Hranice práva a tolerance*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 79 s. ISBN 8085850281. S. 50.

tivita, ale také dobrá verifikace a dobrý rozsudek. Legitimizuje vědu i právo jejich účinností, a zároveň legitimizuje účinnost vědou a právem. Jde o jakousi autolegitimizaci, která jako by byla prostě vlastností systému, jehož regulace se řídí principem optimalizace vlastních výkonů.⁴⁹ Lyotardův popis obzvláště dobře vystihuje silné stránky této formy legitimizace.⁵⁰ Moc legitimizuje prostřednictvím svojí vlastní účinnosti – tedy činí legitimním to, co je, jelikož si to dokáže vynutit. Není překvapivé, že tento přístup může dobře fungovat i v praxi, protože právě argument, že věci takové už jsou a stále takové i budou bez ohledu na to, jak se adresát zachová, má svůj význam. Kdo by chtěl vzdorovat, když má pocit, že jakýkoliv odpor je marný?

Avšak i legitimizace mocí a účinností má své slabiny. Vzhledem k tomu, že nás moc přesvědčuje především pomocí vnějšího tlaku, činí jí někdy potíže na nás intenzivně vnitřně působit, což do jisté míry podřívá její autoritu. Jako další nevýhodu – tentokrát na straně účinnosti – můžeme vnímat okolnost, že často lze jen velmi obtížně posoudit všechny důsledky nějakého činu a spolu s tím i případnou efektivitu našeho postupu. V případě, že pak není jasné, nakolik je určité jednání efektivní, není ani zřejmé, nakolik jej můžeme pokládat za legitimní ve shora uvedeném smyslu. V tomto světle se tak legitimizace mocí a účinností jeví jako důsledek současného „legitimizačního vakua“, který může jen sotva vést k trvalému vyrovnání se s procesem delegitimizace, což ovšem na druhou stranu neznamena, že nemůže v praxi až překvapivě dobře fungovat.

2.2 Důraz na praktickou shodu jako řešení legitimizační nouze lidských práv?

Další poměrně rozšířený přístup, který se snaží reflektovat legitimizační nouzi lidských práv, spočívá v tom, že se snaží od této problematiky záměrně odhlížet nebo ji alespoň teoreticky nereflektovat a soustředit se spíše na budování praktické shody v této oblasti. Například ke spokojení se s prostou existencí lidských práv a k přijetí teze, že tato práva morální nebo filosofický základ pro své ospravedlnění ani nepotřebují, vyzývá Zühtü Arslan.⁵¹ Podobně Jacques Maritain hodnotí snahu nalézt společné racionální zdůvodnění lidských práv jako pošetilou a riskantní. Podle jeho vlastních

⁴⁹ LYOTARD, Jean-François. *O postmodernismu: postmoderno vysvětlované dětem: postmoderní situace*. 1. vydání. Praha: Filosofie, 1993, 206 s. ISBN 8070070471. S. 154.

⁵⁰ Následující myšlenky viz též HAPLA, Martin. *Právo jako prvek postmoderního myšlení*. Brno, 2012. 51 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. S. 23–24.

⁵¹ ARSLAN, Zühtü. Taking Rights Less Seriously: Postmodernism and Human Rights. *Res Publica*. 1999, roč. 5, č. 2, s. 195–215. ISSN 1356-4765. S. 215.

slov mu v této věci stačí jen dosáhnout praktické shody, která ani nemusí být podložena jednotnou teorií.⁵²

Nakolik však může v oblasti lidských práv k takové shodě dojít? A nakolik k ní vlastně dochází? Petr Fiala k této otázce uvádí: „Je empiricky doložitelným a evidentním faktem, že neexistuje žádný obecně akceptovaný katalog lidských práv a neexistuje ani společná interpretace těch práv, na nichž by se bylo možno společně shodnout.“⁵³ Takovému tvrzení se nám ve světle Všeobecné deklarace lidských práv a jejího působení může zdát přece jen poněkud přehnané.⁵⁴ Osobně mám za to, že je nesporné, že i v globálním měřítku můžeme v této věci vysledovat určitý převládající trend, třebaže se nejedná o úplnou shodu. Jestliže ale přihlídneme k tomu, že výše uvedení autoři opouští od snahy po dosažení všeobecného teoretického zdůvodnění lidských práv, může se nám i takový převládající trend spojený se snahou po jeho upevnování a rozvíjení jevit jako dostatečný. V rámci západního světa pak může praktickou shodu velmi dobře představovat komplex mezinárodních smluv o lidských právech (ať už se jedná v kontextu Evropy o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod nebo v širší rovině o Pakty OSN).

Pokud ovšem chceme na ono všeobecné teoretické zdůvodnění lidských práv rezignovat, měli bychom přitom i uvážit, zda jeho hledání – jakkoliv se zdá být čím dál bezvýslednější stran svého původního cíle – nemůže sehrávat i určitou kultivující roli, která sama o sobě představuje významnou hodnotu. Vždyť co jiného než snaha nalézt nějaké řešení platné pro každého člověka může oslovovat všechny možné účastníky diskuse a probouzet u nich zájem o individuální rozdíly, se kterými je třeba se vyrovnat – jinými slovy stupňovat jejich vnímavost k různosti?⁵⁵

Závěr

Delegitimizace chápaná v souvislosti s normativně pojatou legitimitou představuje proces, který se (alespoň v teoretické rovině) významně dotýká i lidských práv. Je přirozené, že vzniká řada koncepcí a přístupů, které se s ní snaží vyrovnat. Lidská práva mohou být

⁵² MARITAIN, Jacques. *Člověk a stát*. 1. vydání. Praha: Triáda, 2007, 211 s. ISBN 9788086138862. S. 69.

⁵³ FIALA, Petr. Politická dimenze lidských práv. In *Lidská práva. Nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, 140 s. ISBN 8085959860. S. 43.

⁵⁴ K tomu srovnej též DONNELLY, Jack. Cultural Relativism and Universal Human Rights. *Human Rights Quarterly*. 1984, roč. 6, č. 4, s. 400-419. ISSN 0275-0392. S. 414.

⁵⁵ O významu kultivace naší vnímavosti k různosti zajímavým způsobem pojednává ŠKOP, Martin. *Právo v postmoderní situaci*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 191 s. ISBN 9788021045439. S. 52.

(a v praxi asi i do jisté míry jsou) legitimizována vlastní účinností a mocí. Můžeme se také snažit přesunout těžiště našeho zájmu ke konkrétnějším – více praktickým problémům a od snahy nalézt jejich všeobecně platné teoretické zdůvodnění upustit.

Jádro problému ale alespoň podle mého názoru spočívá ve stupňování našeho tázání po legitimitě. Toto tázání je samo o sobě bezesporu velice užitečné – učí nás vnímat některé problémy našeho světa, například staví mantinely moci a upozorňuje nás i na mnohé další nespravedlnosti. Avšak uchovává si ještě svůj smysl, je-li každá potencionální odpověď na něj okamžitě zpochybněna? Neuvrhává nás poté jen do letargie a neschopnosti zužitkovat naše teoretické poznatky i v praktickém životě? Zde je skutečně na místě uvažovat, zda místo hledání nové, další a pokud možno patřičnější odpovědi, není vhodnější si přestat takovou otázku klást – anebo mnohem lépe – raději ji položit jiným způsobem, avšak s přihlédnutím k některým rolím, které naše původní tázání plnilo (třeba právě ona otázka mantinelů moci). Naše současnost nám umožňuje v této oblasti rozvíjet více možných přístupů a právě tato pluralita přístupů a metod je možná tou nejlepší cestou. Už jen z tohoto důvodu lze očekávat, že problematika legitimacy lidských práv si udrží svou živost i nadále.

Summary

In this article the author focuses on the concept of legitimacy and its specifics in a relation to human

rights. His aim is trying to answer questions as “How are human rights in contemporary world legitimized?” “In what kind is their legitimacy specific in comparison with legitimacy of law or politic power in general?” “Does delegitimization deal with these rights?” In the first part of the text author analyses the concept of legitimacy. At first, he presents several possible definitions of legitimacy and analyses its different types. He also examines descriptive and normative attitudes to legitimacy. Instead of their definitions he also compares it with foreign conception of subjective and objective theories of legitimacy and contemplates about their advantages. Special attention is dedicated to the concept of metanarrative, which is known from theories of Jean-François Lyotard, and to the concept of infiction, which was constructed by Jiří Příbáň. The first part of the text is finished by the analysis of delegitimization. This analysis is considering differences which emerged from descriptive or normative attitudes to legitimacy. In the second part of the text the author tries to research questions of legitimacy of human rights with help of some facts and attitudes which he analyses in the first part. The author is also concentrated on the concept of legitimization by power and effectiveness and some others approaches which try to resolve the lack of legitimacy in the area of human rights by putting emphasis on practical consensus. At the end of the work the author presents general evaluation of researching issues.